

Kiljuhanhen suojelu

Euroopan muuttoreitillä

Kiljuhanhi

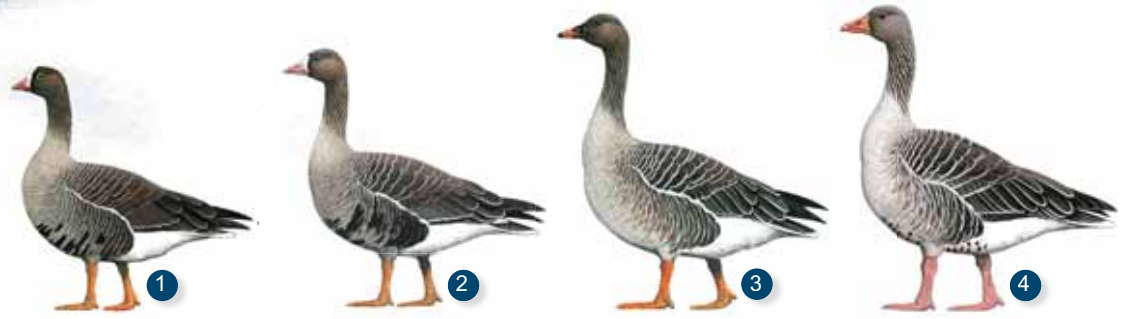
Anser erythropus

fjällgås; giljobaš, gálbbenjunčuonjá

Kiljuhanhi on Pohjolan uhanalaisin pesimälintu. Pohjolassa pesii enää 20–30 luonnonvaraista kiljuhanhiparia. Vielä sata vuotta sitten Pohjolan kiljuhanhikanta oli reilusti yli 10.000 yksilöä. Koko Euroopassa kiljuhanhi on äärimmäisen uhanalainen, ja suojelutoimilla Pohjolan kiljuhanhien pelastamiseksi sukupuutolta on kiire. Suojelua pitää tehostaa sekä pesimäalueilla Tunturi-Lapissa että talvehtimisalueilla ja muutonaikaisilla levähdyspaikoilla.

Maailmanlaajuisesti tärkeimmät uhat ovat:

1. Metsästys
2. Kosteikkojen ja muiden elinympäristöjen väheneminen ja huononeminen muuttomatkojen varsilla
3. Ihmisen aiheuttama häirintä: häirittyinä kiljuhanhet joutuvat hakeutumaan huonommille tai turvattomammille paikoille
4. Pesimäalueilla poikastuottoa alentavat tekijät, esimerkiksi runsastuneet kettukannat ja porojen ylilaidunnus

Kiljuhanhi (1) on pienin harmaista hanhistamme. Keväisin alueen runsain hanhi on metsähanhi (3), josta kiljuhanhi eroaa valkoisen otsalaukun, vatsan mustan viirutuksen sekä pienemmän koon perusteella. Samat erot pätevät myös merihanheen (4). Tundranhanhi (2) muistuttaa eniten kiljuhanhea väritykseltään, mutta on keskimäärin kookkaampi, isonokkaisempi ja siltä puuttuu keltainen silmärengas. Nuorilla kilju- ja tundranhanhilla vatsan viirutus puuttuu ja otsalaukku on pienempi. Lentokuvassa aikuinen kiljuhanhi (ympyröity) tundranhanhiparvessa. Piirroksen: Jari Kostet

Kansainvälinen EU LIFE –hanke kiljuhanhen suojelemiseksi

Kiljuhanhen suojelu Euroopan muuttoreitillä on EU:n LIFE –rahaston v. 2005–2008 tukema hanke. Suomessa hankkeen toteuttavat WWF, Metsähallitus, BirdLife ja Suomen ympäristökeskus. Suomen lisäksi hankkeessa mukana ovat Norja, Viro, Unkari ja Kreikka.

Hankkeen tavoitteena on pysäyttää Pohjolan kiljuhanhikannan väheneminen. Käytössä on mm. seuraavia keinoja:

- Muutamien kiljuhanhien selkärepuksi asennetaan pieni satelliittilähetin. Osa Pohjolan kiljuhanhien pesimä- ja talvehtimispaikoista ja muutonaikaisista levähdysalueista on edelleen tuntemattomia. Paikantamisen jälkeen ryhdytään toimiin, joilla varmistetaan kiljuhanhien riittävä suojelu alueella.

- Tärkeimmillä jo tiedossa olevilla talvehtimispaikoilla ja muutonaikaisilla levähdysalueilla pyritään vähentämään kiljuhanhiin kohdistuvia uhkia mm. seuraavin toimin:
 - kunnostetaan kiljuhanhille turvallisia ruokailu- ja yöpymispaikkoja metsästykseltä ja muulta häirinnältä rahoitetuilla alueilla
 - toteutetaan erityisesti metsästäjille ja maanviljelijöille suunnattuja tiedotus- ja valistuskampanjoita
 - laaditaan kiljuhanhelle kansalliset suojelusuunnitelmat Suomessa, Norjassa ja Virossa

Kiljuhanhen Euroopan muuttoreitti

Kiljuhanhen suojelu Euroopan muuttoreitillä –hanke keskittyy toimissaan seuraaville paikoille:

1. Norja: Porsanginvuono, Varanginvuono ja pesimäalueet Norjan Lapissa
2. Suomi: Hailuoto-Liminganlahti ja pesimäalueet Lapissa
3. Viro: Matsalun kansallispuisto
4. Unkari: Hortobágyin kansallispuisto
5. Kreikka: Evros-joen suisto, Kerkini-järvi, Nestos-joen suisto ja Ismarida- eli Mitrikou järvi

Tunturi-Lapin pesimäalueilta syysmuutto suuntautuu ensin itään, Venäjän Kaninin niemimaalla sijaitsevalle levähdysalueelle. Sieltä syysmuuttoa jatkaessaan Pohjolan kiljuhanhet jakaantuvat kahdelle eri reitille. Yli puolet kannasta lähtee Euroopan muuttoreitille: Baltian, Puolan ja Itä-Unkarin kautta talvehtimispaikoille Pohjois-Kreikkaan.

Kevätmuutolla Pohjois-Kreikassa talvehtineet kiljuhanhet lentävät Itä-Unkarin, Länsi-Viron ja Suomen Perämeren rannikon levähdysalueiden kautta takaisin Lappiin. Hyvin tärkeä loppukevään levähdysalue sijaitsee Valdakin rantaniityillä Norjan Porsanginvuonolla. Sinne merkittävä osa Pohjolan kiljuhanhista kerääntyy poikasineen myös pesinnän jälkeen elokuun lopussa.

Kiljuhanhi-LIFE –hanke Oulun seudun kevätlevähdysalueella

Perämeren rantaniityt Oulun seudulla ovat jo pitkään olleet ainoat kiljuhanhien kevätmuutonaikaiset levähdysalueet Suomessa. Yksilömäärät ovat laskeneet muutamassa vuosikymmenessä reilusta sadasta noin kymmeneen yksilöön keväällä. Tunturi-Lapissa pesivän kannan pitkään jatkunut väheneminen on luonnollisesti näkynyt Perämerellä havaittujen yksilöiden määrässä, mutta osin vähentyneet yksilömäärät Oulun seudulla johtunevat muuttokäyttäytymisen muuttumisesta: osa tätä kautta muuttavista kiljuhanhista muuttanee nykyisin Länsi-Virosta Lappiin pysähtymättä Oulun seudulla.

Liminganlahdella ja sen lähialueilla sekä Hailuodon kaakkoisosissa suoritetaan joka kevät kiljuhanhitarkkailua. Yksilöt pyritään tunnistamaan iälleen ja kuvaamaan videokameralla. Yksilöllisten vatsalaikkukuvioiden avulla voidaan määrittää todellinen yksilömäärä ja seurata yksilöiden muuttoa. Perämerellä kiljuhanhi suosii ruokaillessaan avointa, matalakasvuista rantaniityä. Yöksi linnut usein lennähtävät vesirajaan suojaan mahdollisilta saalistajilta. Kiljuhanhen ääni on kirkas, soinnikas kaksitavuinen ki-ju tai kiu-kiu. Parin ruokaillessa koiras ensimmäiseen tähystää kaula pitkällä ja naaras keskittyy rasvavarantojen kartuttamiseen pesintää varten.

Perämeren alueen tärkeimmät kiljuhanhien levähdysalueinaan käyttämät rantaniityt sijaitsevat Hailuodon kaakkoisosissa, Siikajoella ja Liminganlahdella.

© Metsähallitus 4.4.2006
© Maanmittauslaitos 1/MYY/06

Kiljuhanhi-LIFE –hankkeen yhteystiedot:
WWF, Lintulahdenkatu 10, 00500 Helsinki www.wwf.fi/lwfg
Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut, PL 81, 90101 Oulu www.metsa.fi

